

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอภิธรรมิกะตรี

สอบ วันจันทร์ที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน ๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. คาถาประณามและปฐมัญญาของพระอนรุทธาจารย์ จำแนกโดยบทสามัญ ได้อะไรบ้าง แสดงความหมายมาพอได้ใจความ
ข. จงแสดงธรรมชาติของ จิต เจตสิก รูป นิพพาน โดยสังเขป (แสดงบาลีโดยเฉพาะด้วย).
๒. จงแสดงความหมายของชื่อจิตดังต่อไปนี้
ก. อโสมณจิต ข. มหากุศลจิต ค. รูปาวจรจิต ง. มหัคคตจิต จ. โลกุตตรจิต
๓. จงแสดงบาลีและคำแปลในอภิสสสังขาริกจิต ๕ ดวง มาให้ถูกต้อง
๔. จำแนกจิต ๑๒๑ มาโดยเวทนาเภทนี้
๕. เจตสิก ๕๒ นั้น เมื่อว่าโดยราสีมีเท่าใด? คืออะไรบ้าง? และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเท่าใด? คืออะไรบ้าง?
๖. จงแสดงสัมปโยคนี้ ในเจตสิกดังต่อไปนี้ว่าประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง?
ก. สัญญาเจตสิก ข. วิริยเจตสิก ค. อหิริกเจตสิก ง. มานเจตสิก จ. ปัญญาเจตสิก
๗. จงแสดงสังคหณ ในจิตดังต่อไปนี้ ว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
ก. โลกมุขจิตดวงที่ ๔ ข. โทสมุขจิตดวงที่ ๒
ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๕ ง. โลกียปฐมมณจิต ๓ จ. โลกุตตรปฐมมณจิต ๘
๘. ก. พระอนรุทธาจารย์แสดงการสงเคราะห์รูปในรูปปริจเฉทไว้กี่นัย อะไรบ้าง
ข. ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่ และประเภทเล็กแล้วมีจำนวนเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
๙. ก. กำเนิดของสัตว์ทั้งหลายมีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง จงแสดงพร้อมด้วยความหมาย
ข. สัตว์ที่เกิดขึ้นโตทีเดียวมีกี่จำพวก ? คืออะไรบ้าง ?
๑๐. ก. คำว่านิพพาน เมื่อแยกออกแล้วมีกี่บท คืออะไรบ้าง หมายความว่าอย่างไร และเมื่อรวมเข้ากันแล้ว แปลว่าอย่างไร
ข. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงความหมายด้วย

ฝ่ายหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอภิธรรมิกะตรี

สอบวันอังคารที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คะแนน

เวลา ๑๕ นาที

๑. สัทธรรมมีกี่อย่าง ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. สัทธรรมมี ๓ อย่างคือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลีและพระอรรถกถา

๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถืออุตงค์ การเจริญสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน

๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

๒. คำว่า “สหคต” มีกี่อย่างคืออะไรบ้าง จงแปลด้วย ?

ตอบ คำว่า “สหคต” มี ๕ อย่างคือ

๑. โสมนัสสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยโสมนัสเวทนา คือ ความดีใจ

๒. อุเบกขาสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยอุเบกขาเวทนา คือ ความเฉย ๆ

๓. โทมนัสสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยโทมนัสเวทนา คือ ความเสียใจ

๔. ทุกขสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยทุกขเวทนา คือ ความทุกข์กาย

๕. สุขสหคต จิตที่เกิดพร้อมด้วยสุขเวทนา คือ ความสุขกาย

๓. จงแปลคาถาดังต่อไปนี้

เอกุปาทนิโรธา จ

เอกาลมพนวตถูกา

เจโตยุตตา ทวิปณาส

ธมมา เจตสิกกา มตา

ตอบ แปลคาถาดังนี้ คือ

นักศึกษาทั้งหลายพึงทราบ ธรรมชาติของเจตสิก ซึ่งมีจำนวน ๕๒ ดวง ที่ประกอบกับจิต มีลักษณะดังนี้ คือ

๑. เกิดพร้อมกับจิต

๒. ดับพร้อมกับจิต

๓. มีอารมณ์เดียวกันกับจิต

๔. มีที่อาศัยเกิดอย่างเดียวกันกับจิต

๔. โฬหาริกรูป และสุขุมรูป หมายความว่าอย่างไร มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ตอบ โฬหาริกรูป หมายความว่า รูปหยาบ หมายถึงรูปที่ปรากฏชัด มี ๑๒ ได้แก่

ปสาทรูป ๕ วิสยรูป ๗

สุขุมรูป หมายความว่า รูปละเอียด หมายถึงรูปที่ไม่ปรากฏชัดมี ๑๖ ได้แก่ อาโป ๑ ภารูป ๒ ทหรูป ๑

ชีวิตรูป ๑ อาหารรูป ๑ ปริจเฉทรูป ๑ วิญญูติรูป ๒ วิการรูป ๓ ลักษณะรูป ๔

๕. ให้แปลคุณของพระนิพพาน ๕ บทดังต่อไปนี้ ปทํ อจจุตํ อจจนตํ อสงขตํ อนุตตรํ ?

ตอบ แปลความหมายในคำดังต่อไปนี้ คือ

ปทํ แปลว่า ส่วนหนึ่ง

อจจุตํ แปลว่า ธรรมที่ไม่ตาย

อจจนตํ แปลว่า ธรรมที่ก้าวล่วงขั้น ๕ ที่เป็นอดีตและอนาคต

อสงขตํ แปลว่า ธรรมที่ไม่ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔

อนุตตรํ แปลว่า ธรรมที่ประเสริฐ

ฝ่ายหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอภิธรรมมิกะตรี

สอบ วันจันทร์ที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน ๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. คาถาประณามและปฎิญญาของพระอนรุทธาจารย์ จำแนกโดยบทสามัญ ได้อย่างไรบ้าง แสดงความหมายมาพอได้ใจความ

ข. จงแสดงธรรมชาติของ จิต เจตสิก รูป นิพพาน โดยสังเขป (แสดงบาลีโดยเฉพาะด้วย)

ตอบ ก. จำแนกโดยบทสามัญ ได้ดังนี้

๑. สมมาสมพุทธิ หมายความว่า ผู้ตรัสรู้ญะยธรรมทั้งปวงตามลำพังพระองค์เองอย่างถูกถ้วน ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธะจำพวกเดียว เป็นการปฏิเสธปัจเจกพุทธะ สวางพุทธะทั้งสอง

๒. อตุลล์ หมายความว่า หาผู้เปรียบปานมิได้

๓. สสทุมมคณุตตม หมายความว่า พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุดม

๔. อภิชาติ หมายความว่า เป็นค่านอบน้อมแด่พระรัตนตรัย

๕. ภาสิสส หมายความว่า เป็นคำรับรองว่าจะแต่ง

๖. อภิฉมตถสงค์ หมายความว่า ตามที่ได้กล่าวคำรับรองไว้ว่าจะแต่งนั้นก็ว่าได้ คัมภีร์อภิธรรมัตถสังคหปกรณ นี้เอง

ข. แสดงธรรมชาติของ จิต เจตสิก รูป นิพพาน

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ (อารมณ์วิชานนลกขณ)

เจตสิก ธรรมชาติที่อาศัยจิตเกิด (จิตตนิสสิตลกขณ)

รูป ธรรมชาติที่มีการผันแปรเปลี่ยนแปลงสลายไป (รูปปนลกขณ)

นิพพาน ธรรมชาติที่สงบจากรูปนามขันธ์ ๕ (สนตลกขณ)

๒. จงแสดงความหมายของชื่อจิตดังต่อไปนี้

ก. อโสมณจิต ข. มหากุศลจิต ค. รูปาวจรจิต ง. มหัคคตจิต จ. โลกุตตรจิต

ตอบ ก. อโสมณจิต หมายความว่า จิตที่นอกจากโสมณจิตที่เป็นจิตสวयงาม หรือเป็นจิตที่ไม่ได้เกิดพร้อมกันกับโสมณเจตสิก

ข. มหากุศลจิต หมายความว่า จิตที่ไม่มีโทษและให้ผลเป็นความสุข และสามารถให้ผลเกิดขึ้นมากกว่าตน ทั้งเป็นเบื้องต้นของฌาน อภิญญา มรรค ผล

ค. รูปาวจรจิต หมายความว่า จิตทั้ง ๑๕ ดวงนี้ ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภูมิอันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุรูปและกิเลสรูป เป็นส่วนมาก

ง. มหัคคตจิต หมายความว่าจิตที่เข้าถึงความเป็นใหญ่ และประเสริฐ

จ. โลกุตตรจิต หมายความว่า จิตที่พ้นจากโลกทั้ง ๓ (คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก)

๓. จงแสดงบาลีและคำแปลในอุกฤษสสังขาริกจิต ๕ ดวง มาให้ถูกต้อง

ตอบ แสดงบาลีและคำแปลในอุกฤษสสังขาริกจิต ๕ ดวง ดังนี้

๑. โสมนสสสทคต ทัณฺณจิตตสมปยุตต สสงฺขาริก

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด

๒. โสมนสสสทคต ทัณฺณจิตตวิปยุตต สสงฺขาริก

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

๓. อุเปกขาสทคต ทัณฺณจิตตสมปยุตต สสงฺขาริก

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยความเห็นผิด

๔. อุปเพกขาสหคตํ ทิฏฐิจิตตวิปปยุตตํ สสงขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

๕. โทมนสสุสสหคตํ ปฏิฆสมปยุตตํ สสงขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ

๔. จำแนกจิต ๑๒๑ มาโดยเวทนาเภทนัย

ตอบ จำแนกจิต ๑๒๑ มาโดยเวทนาเภทนัย มี ๕ คือ

สุขสหคตกายวิญญานจิต ๑ เป็น สุขเวทนา

ทุกขสหคตกายวิญญานจิต ๑ เป็น ทุกขเวทนา

โลภมูลโสมนัส ๔ โสมนัสสันตிரณจิต ๑ โสมนัสสทิสุปาทจิต ๑ กามาวจรโสภณโสมนัส ๑๒ ปฐมมานจิต ๑๑
ทุติยมานจิต ๑๑ ตติยมานจิต ๑๑ จตุตถมานจิต ๑๑ รวม ๖๒ เป็นโสมนัสเวทนา

อกุศลอุเบกขา ๖ อเหตุกอุเบกขา ๑๔ กามาวจรโสภณอุเบกขา ๑๒ ปัญจมนานจิต ๒๓ รวม ๕๕ เป็น
อุเบกขาเวทนา

โทสมูลจิต ๒ เป็นโทมนัสเวทนา

๕. เจตสิก ๕๒ นั้น เมื่อว่าโดยราสีมีเท่าใด? คืออะไรบ้าง? และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเท่าใด? คืออะไรบ้าง?

ตอบ เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมี ๓ คือ

๑. อัญญุสमानราสีเจตสิก

๒. อกุศลราสีเจตสิก

๓. โสภณราสีเจตสิก

และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนดังนี้ คือ

๑. อัญญุสमानราสีเจตสิก มี ๑๓ ดวงคือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ปกิณณกเจตสิก ๖

๒. อกุศลราสีเจตสิก มี ๑๔ ดวงคือ โมหจตุกเจตสิก ๔ โลภเจตสิก ๓ โทหจตุกเจตสิก ๔ ถิทุกเจตสิก ๒
วิจิกิจฉาเจตสิก ๑

๓. โสภณราสีเจตสิก มี ๒๕ ดวงคือ โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙ วิรตีเจตสิก ๓ อัปมัณญญาเจตสิก ๒ ปัญญินท
รียเจตสิก ๑

๖. จงแสดงสัมปโยคนัย ในเจตสิกดังต่อไปนี้ว่าประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง?

ก. สัญญาเจตสิก ข. วิริยเจตสิก ค. อหิริกเจตสิก ง. มานเจตสิก จ. ปัญญาเจตสิก

ตอบ ก. สัญญาเจตสิก ประกอบได้ในจิตทั้งหมด ๘๙ หรือ ๑๒๑ ดวง

ข. วิริยเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๑๐๕ ดวงคือ กามจิต ๓๘ (เว้นอเหตุกวิปากจิต ๑๕, ปัญจทวาราวชชนจิต
๑), มหัคคตจิต ๒๗, โลกุตตรจิต ๔๐

ค. อหิริกเจตสิก ประกอบได้ในอกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด

ง. มานเจตสิก ประกอบได้ในทิฏฐิจิตวิปปยุตตจิต ๔

จ. ปัญญาเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๔๗ หรือ ๗๙ ดวงคือ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔, มหาวิบากญาณ
สัมปยุตตจิต ๔, มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔, มหัคคตจิต ๒๗, โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๗. จงแสดงสังคหณัย ในจิตดังต่อไปนี้ ว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร? คืออะไรบ้าง?

ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๔

ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒

ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๕

ง. โลภียปฐมมานจิต ๓

จ. โลกุตตรปัญจมนานจิต ๘

ตอบ แสดงสังคหณัย ดังนี้

ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๔ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวง

คือ อัญญุสमानเจตสิก ๑๓ โมหจตุกเจตสิก ๔ โสภณเจตสิก ๑ มานเจตสิก ๑ ถิทุกเจตสิก ๒

ข. โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวง

คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติเจตสิก ๑. โมจตุกเจตสิก ๔ โทจตุกเจตสิก ๔ ถีทุกเจตสิก ๒

ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๕ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวง

คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติเจตสิก ๑. โสภณเจตสิก ๒๕

ง. โลเกียปฐมณานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวง

คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีเจตสิก ๓)

จ. โลกุตตรปญฺจมณานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๓ ดวง

คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตก วิจารณ์ ปีติ. โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๘. ก. พระอนุรุธอาจารย์แสดงการสงเคราะห์รูปในรูปปริจเฉทไว้กี่นัย อะไรบ้าง

ข. ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่ และประเภทเล็กแล้วมีจำนวนเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. พระอนุรุธอาจารย์แสดงการสงเคราะห์รูปในรูปปริจเฉทไว้ ๕ นัย คือ

๑. รูปสมุทเทสนัย การแสดงรูปโดยสังเขป

๒. รูปวิภาคนัย การจำแนกรูปโดยพิสดาร

๓. รูปสมุฏฐานนัย การแสดงสมุฏฐานของรูป

๔. รูปกลาปนัย การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวดๆ

๕. รูปปวัตติกมณนัย การแสดงความเกิดขึ้นพร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

ข. ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้ว มี ๒ คือ ๑. นิปผันนรูป ๑๘ ๒. อนิปผันนรูป ๑๐ และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้ว มี ๑๑ คือ

๑. มหาภูตรูป ๔ ๒. ปสาทรูป ๕ ๓. วิสยรูป ๗ หรือ ๔

๔. ภาวรูป ๒ ๕. ทพรูป ๑ ๖. ขีวิตรูป ๑

๗. อาหารรูป ๑

รวม ๑๘ รูปนี้ ชื่อว่านิปผันนรูป

๘. ปริจเฉทรูป ๑ ๙. วิญญูติรูป ๒

๑๐. วิจารณ์รูป ๕ หรือ ๓ ๑๑. ลักขณรูป ๔

รวม ๑๐ รูปนี้ชื่อว่า อนิปผันนรูป

๙. ก. กำเนิดของสัตว์ทั้งหลายมีจำนวน ๔ คืออะไรบ้าง ? จงแสดงพร้อมด้วยความหมาย

ข. สัตว์ที่เกิดขึ้นโตที่เดียวมีกี่จำพวก ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. กำเนิดของสัตว์ทั้งหลาย มีจำนวน ๔ คือ

๑. สังเสทชะกำเนิด หมายถึง เกิดในที่ที่มียางเหนียว

๒. โอปปาติกะกำเนิด หมายถึง เกิดผุดขึ้นโตทันที คล้ายกับว่าตกลงมาจากที่สูง

๓. อณฑชะกำเนิด หมายถึง เกิดในฟอง

๔. ชลาพุชะกำเนิด หมายถึง เกิดในมดลูก

ข. สัตว์ที่เกิดขึ้นโตทันทีมี ๒๔ จำพวก คือ

สัตว์นรก ๑

นิชฌามัตถิกเปรต ๑

เทวดาที่อยู่ในชั้นจาตุมหาราชิกา ๑ (เว้นภุมมัญญเทวดา.

เทวดาที่อยู่ในเทวภูมิเบื้องบน ๕

รูปพรหม ๑๖

๑๐. ก. คำว่านิพพาน เมื่อแยกออกแล้วมีกี่บท คืออะไรบ้าง หมายความว่าอย่างไร และเมื่อรวมเข้ากันแล้ว แปลว่าอย่างไร

ข. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงความหมายด้วย

ตอบ ก. คำว่า นิพพาน เมื่อแยกออกแล้วมี ๒ บท คือ นิ + วาน

นิ แปลว่า พ้น

วาน แปลว่า ธรรมที่เป็นเครื่องเกี่ยวโยงไว้ หมายถึง ตัณหา

เมื่อรวม ๒ บทเข้ากันแล้ว (เป็น นิพาน. แปลว่า ธรรมที่พ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง หมายถึง พ้นจากตัณหา

ข. เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มี ๓ อย่างคือ

๑. สุธมฺมฺนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้นสุญฺญ์จากกิเลส และขันธ์ ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว

๒. อนิมิตฺตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น ไม่มีนิมิต เครื่องหมาย รูปร่างสัณฐาน สีสน วรรณะ ใดๆเลย

๓. อัปฺปณฺหิตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น ไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนาด้วยโลกะ และไม่มี ตัณหาที่เป็นตัวต้องการอยู่ในนิพพานนั้น

ฝ่ายหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย